

Overzicht van recent Nederlands onderzoek aan zeevogels

Review of recent Dutch seabird research

samenstelling: H.J.M. Baptist,
Nederlandse Zeevogelgroep

Inleiding

Het nuvolgende overzicht van zeevogelonderzoek in en vanuit Nederland is het resultaat van een enquête. Met de op 1 januari 1991 op te richten Nederlandse Zeevogelgroep (NZG) wordt beoogd om Nederlands onderzoek aan zeevogels te stimuleren. Een inventarisatie van recent onderzoek leek daarbij een logische eerste stap. Bij het samenstellen van dit overzicht bleek het zeer moeilijk een compleet beeld te krijgen en om de inhoud te begrenzen. Niet opgenomen zijn onderzoeken naar steltlopers en onderzoek in zoete wateren in Nederland, ook al betreft het soorten die tevens zeevogel zijn. Het overzicht beperkt zich tot onderzoek, vooral ten aanzien van natuurbescherming en milieuzorg zijn er nog tal van andere personen en instanties actief. Het is belangrijk dat de Nederlandse Zeevogelgroep ook in de toekomst op de hoogte blijft van onderzoek aan zeevogels in of vanuit ons land. Aankondigingen van nieuw op te zetten onderzoek, of aanvullingen en verbeteringen op dit overzicht, kunnen daartoe naar het secretariaat van de NZG worden gestuurd.

In het overzicht is zo veel mogelijk getracht de volgende lijn aan te houden. In het eerste deel zijn onderzoeksinstituten en verenigingen opgenomen. Na een inleiding over de taak zijn de namen van degenen die zijn betrokken bij het zeevogelonderzoek genoemd. Met een asterisk gemerkte namen komen daarna bij de beschrijving van onderzoekers nog terug. Deze zijn gesplitst in twee groepen, onderzoek in Nederland (inclusief Noordzee) en buiten Nederland.

ONDERZOEKSINSTITUTEN EN VERENIGINGEN

Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ)
Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel (02220) 69300

Het NIOZ is een wetenschappelijk onderzoeksinstituut dat zich bezig houdt met zee-onderzoek in de breedste zin. Naast zuiver wetenschappelijk onderzoek, houdt het NIOZ zich ook bezig met het geven van adviezen (gevraagd en ongevraagd) voorzover deze met de zee te maken hebben. Het onderzoek aan zeevogels vindt plaats binnen de werkgroep 'Kustsystemen'. Na enig verkennend werk werd in 1987 met Noordzee-vogelonderzoek gestart. Dit werk omvat een inventarisatie van de avifauna van de Noordzee en het in kaart brengen van het ecologische netwerk waartoe de zeevogels, als toppredatoren, behoren. De zeezoogdieren van de Noordzee worden in dit onderzoek meegenomen.

NIOZ-medewerkers, die zich met onderzoek aan zeevogels bezighouden, zijn: **Kees Swennen** (wad-ecosystemen, met name de biologie van de Eidereend *Somateria mollissima*), **Piet Duiven** (assistent van C. Swennen en betrokken bij velerlei (technische) kanten van het wadvogelonderzoek), ***Mardik Leopold** (promovendus, onderzoek Noordzee avifauna), **Pim Wolf** (tot einde 1990 als vrijwilliger betrokken bij het onderzoek van Mardik Leopold) en **Henk Offringa** (student, in de eerste helft van 1991 onderzoek naar de voedsel-ecologie van de Zwarte Zeeëend *Melanitta nigra* in onze kustwateren).

Nederlandse Zeevogelgroep (NZG)
Postadres : Dribergseweg 16c, 3708 IB Zeist.

De Nederlandse Zeevogelgroep (NZG) is een sectie van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU). Het doel van de NZG is het stimuleren van zeevogel onderzoek in en vanuit Nederland, waarbij zeezoogdieren, voor zover samenvallend met het zeevogelonderzoek, mede worden betrokken. Zij tracht dit doel vooral te bereiken door een ontmoetingsplatform te zijn voor allen, professionals en amateurs, die zich met zeevogels bezig houden. Middelen hierbij het organiseren van symposia, congressen en themadagen en het uitgeven van het tijdschrift *SULA*. Veel van de (onderzoeks) activiteiten vinden plaats in de hieronder besproken werkgroepen.

NZG Werkgroep Broedvogels
Bestuursvertegenwoordiger: A.J. van Dijk, SOVON, postbus 81, 6573 ZH Beek

De werkgroep broedvogels ontplooit activiteiten om de contacten tussen broedvogel-onderzoekers te versterken. Centraal hierbij staan het afstemmen van

onderzoek en (inventarisatie) methoden en het signaleren, en zo mogelijk opvullen, van hiaten in inventarisaties. Op korte termijn wordt gestreefd naar het vervaardigen van een historisch overzicht van de in Nederland broedende zeevogels en het jaarlijks verantwoord monitoren van aantallen en broedsucces van deze broedvogels.

NZG Werkgroep Offshore

Bestuursvertegenwoordiger: Mardik Leopold, NIOZ, postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel, tel. (02220) 69488

De werkgroep offshore is actief ten aanzien van het onderhouden van contacten tussen offshore-onderzoekers onderling, zowel nationaal als internationaal, waarbij vooral de afstemming van methoden (tellen en analyseren) en de inzet van mensen op schepen aan de orde zijn. Naast professionele inzet vanuit NIOZ (Leopold) en Rijkswaterstaat (Baptist) worden deskundige vrijwilligers ingezet voor scheepstellingen vanaf Nederlandse overheidsvaartuigen (NIOZ, RIVO, RWS), waarbij de maandelijkse tochten op het onderzoeksvaartuig MS Holland, volledig door vrijwilligers werden uitgevoerd.

NZG Werkgroep Nederlands Stookolieslachtoffer Onderzoek

Bestuursvertegenwoordiging via C.J. Camphuysen en J.A. van Franeker, Perim 127, 1503 GB Zaandam, tel. (075) 313660

Voortzetting van het Nederlands Stookolieslachtoffer-Onderzoek (NSO, 1977-1990) onder de vlag van de Nederlandse Zeevogelgroep. Monitoring van aantallen strandende dode (zee-) vogels op de Nederlandse kust door de organisatie van landelijke tellingen in december en februari en continue registratie in de rest van het jaar. Een belangrijk overzicht van de ontwikkelingen in zeevogelstrandingen op de Nederlandse kust en olievervuiling sinds 1915 werd in 1989 gepubliceerd in een rapport getiteld 'Beached Bird Surveys in the Netherlands, 1915-1988' (Techn. Rapport Vogelbescherming nr. 1; Werkgroep Noordzee, Amsterdam). Direct beschikbaar zijn gegevens vanaf 1969 tot heden. Naast eenvoudige registratie wordt onderzoek verricht naar doodsoorzaken, voedsel, conditie, leeftijd en geslacht van olieslachtoffers, onderzoek naar de voor sterfte verantwoordelijke oliesoorten (EEG project in samenwerking met Ornis Consult, Kopenhagen, en Bundesamt für Seeschiffart und Hydrographie, Hamburg) en worden experimenten uitgevoerd (verdrifting, verdwijntijden). Landelijke en regionale coördinatoren activeren een netwerk van enkele tientallen vrijwilligers. Deelname aan internationale olieslachtoffertellingen (IBBS) in februari.

NZG Werkgroep Zeetrek

Bestuurvertegenwoordiger: J.E. den Ouden, Diamantstraat 22, 1074 GD Amsterdam, tel. (020) 6643263

De werkgroep Zeetrek, de voortzetting van de Club van Zeetrekwaarnemers (CvZ), heeft als doel het zo volledig mogelijk registreren van de bewegingen van zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust. De waarnemingen worden op systematische wijze verzameld en opgeslagen in de computer van het Biogeografisch Informatie Centrum (BIC) te Arnhem. Beschikbaar zijn gegevens vanaf 1973 tot heden. Een overzicht van door de CvZ in de jaren 1974-79 verzamelde gegevens is gepubliceerd in het in 1983 uitgegeven 'Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79' (Limosa 56 (3): 87-230). Op stapel staat nu een, summierder, overzicht van de tweede zes jaar, waarin vooral aandacht aan verschillen met de eerste periode wordt besteed. Sinds de oprichting van de CvZ wordt van ieder halfjaar een gestencild verslag uitgebracht, waarin de vogelbewegingen gedurende die periode met behulp van grafieken, tabellen en korte teksten wordt beschreven.

De op dit moment meest betrokken personen zijn: Mennobart van Eerden (contacten extern), Nick van der Ham (archivaris CvZ, medesamensteller tweede zesjarenoverzicht), Guido Keijl (medewerker halfjaarverslagen), Sander Lagerveld (medewerker halfjaarverslagen), Anja van der Niet, Jan den Ouden (medesamensteller tweede zesjarenoverzicht), Maarten Platteeuw, Wim van Splunder, Leo Stegeman (coördinator halfjaarverslagen, rapportage SULA)

Rijksinstituut Voor Natuurbeheer (RIN)

Postbus 9201, 6800 HB Arnhem, tel (085) 452991

Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel, tel. (02220) 19343, fax. (02220) 19235

Het Rijksinstituut voor natuurbeheer (RIN) maakt deel uit van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en heeft vestigingen in Arnhem, Leersum en Texel en het heeft een biologisch station op Terschelling. Het RIN heeft tot taak de wetenschappelijke basis te leveren voor het overheidsbeleid en de technische uitvoering daarvan inzake natuur- en landschapsbeheer. Er zijn zes onderzoeksafdelingen te weten Botanische Ecologie (Arnhem), Leersum), Dierecologie (Arnhem), Hydrobiologie (Leersum), Estuarine ecologie (Texel), Landschapsecologie (Leersum), Ecotoxologie (Arnhem) en een afdeling Adviezen en Algemeen Onderzoek (Leersum).

Zeevogelonderzoek vindt plaats op de afdeling Dierecologie te Arnhem en op de afdeling Estuarine ecologie op Texel. Onderzoekers te Arnhem zijn:

*Arie Spaans (mecuwen) en *Marcel Klaassen (sterns). Onderzoeker op Texel is: *Jan Andries van Franeker (onderzoek Antarctische zeevogels)

Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren (RWS/DGW)
Postbus 8039, 4330 EA Middelburg, tel. (01180) 11851.

De Rijkswaterstaat Dienst Getijdewateren is een technisch-wetenschappelijke onderzoek- en adviesdienst voor alle zoute oppervlaktewateren van Nederland met vestigingen te Groningen, Haren, Rijswijk, Den Haag en Middelburg. De dienst levert multidisciplinaire bijdragen aan de Rijkswaterstaat bij de uitvoering van het integraal waterbeleid. De DGW beschikt over deskundigen uit de waterloorkunde, fysica, wiskunde, biologie, chemie en economie.

Binnen de afdeling Biologie (gevestigd te Middelburg) zijn de volgende disciplines vertegenwoordigd: modellen, flora/vegetatie, fytoplankton, benthos, vissen, vogels en zoogdieren. Onderzoekers die zich met zeevogels bezig houden zijn: *Henk Baptist (coördinatie onderzoek vogels en zoogdieren op Noordzee), Cor Berrevoets (DIHO) (medewerker tellingen zeevogels, broedvogels), *Peter Meininger (coördinatie broedvogels (meeuwen en sterns) in Deltagebied), Hans Schekkerman (medewerker tellingen zeevogels, broedvogels), Rob Strucker (DIHO) (medewerker tellingen zeevogels, broedvogels) en Pim Wolf (vanaf 1 januari 1991, medewerker zeevogelonderzoek).

Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland (SOVON)
Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen, tel. (08895) 43753

SOVON is in 1972 opgericht als een organisatie van voornamelijk amateur vogeltellers, die de coördinatie van vooral landelijke inventarisaties als doelstelling heeft. Inventarisaties van zee- en kustvogels (broedvogels) vallen binnen SOVON onder de afdeling monitoring en worden vanaf 1985 uitgevoerd in het kader van het Bijzondere Soorten Project-broedvogels (BSP) en Broedvogel-monitoringproject (BMP). Voor de praktische coördinatie van inventarisaties zijn in 19 district-coördinatoren verantwoordelijk. Met het project Oude Tijdreeksen (OT) bouwt SOVON een archief op van tijdreeksen van voor 1985. Landelijke coördinatoren zijn: Johan Bekhuis (hoofd afdeling monitoring en coördinatie BSP), *Arend J. van Dijk (coördinatie BMP en OT). De belangrijkste publicaties van SOVON zijn:

SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. SOVON, Arnhem
Teixeira R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

Vogelbescherming
Dribergseweg 16c, 3708 JB Zeist, tel. (03404) 25406

Vogelbescherming is een particuliere natuurbeschermingsorganisatie met als doel

het beschermen van alle in het wild levende vogels, zowel nationaal als internationaal. *Jan Andries van Franeker treedt op als adviseur en vertegenwoordiger van Vogelbescherming in zaken die te maken hebben met zeevogels en het (Noord-)zeemilieu. *Kees Camphuysen verrichtte in opdracht van Vogelbescherming onderzoek naar zeevogelstrandingen en naar verbanden tussen visstand, visserij en zeevogels.

Vogelwerkgroep Wierhaven (VWG Wierhaven)

Correspondentieadres: Bert Winters, Hauwertstraat 6, 1671 EV Medemblik, tel. (02274) 2892

De Vogelwerkgroep maakt deel uit van de Natuur- en Milieufederatie Wierhaven en heeft haar werkgebied in Wieringen, de Wieringermeer en Medemblik e.o. Ze verricht onderzoek naar de slaaptrek van Zwarte Sterns *Chlidonias niger* die op het IJsselmeer fourageren en op het Balgzand slapen. De tellingen worden getoetst met radarfoto's. De schade en overlast van Zilvermeeuwen *Larus argentatus* rond een vuilstort ten zuiden van de Wieringermeer wordt bestudeerd. Hierbij wordt mede gebruik gemaakt van door het RIN (Spaans) gekleurde meeuwen. Publicaties:

Winters B. 1990. Vogels op het CAW-vuilstortterrein in de Wieringermeer in 1989. Uitgave BIC 90020 en Vogelwerkgroep Wierhaven 1990.

Winter B. 1990. Zwarte Sternonderzoek (wegtrek, slaaptrek 1989). Uitgave BIC 90029.

ONDERZOEK IN NEDERLAND

Baptist, Henk (H.J.M.)

Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Afdeling Biologie.

Onderzoek naar soorten en aantallen vogels en zoogdieren op zee middels tellingen vanuit vliegtuigen en schepen. Analyse van deze gegevens, waaronder het zoeken naar verbanden met o.a. morfologie, waterkwaliteit en menselijk gebruik van de zee. Meewerken aan het formuleren van beleid t.a.v. de waterhuishouding (integraal waterbeheer). Prognostiseren van effecten van beleidsmaatregelen. Zowel bij de analyse van telgegevens als bij de prognoses wordt gebruik gemaakt van computermodellen. Belangrijkste recente publicaties:

Baptist H.J.M., C.J. Camphuysen en M.F. Leopold. 1990. Marine Mammal Sightings in the Netherlands. ECS Conference, Mallorca, Spain.

Baptist H.J.M. 1990. Errors of sampling, analysis of distribution and sampling methods. Meeting IWRB's Western Palearctic Seaduck Database, Knebel, Denmark. (Ook verkrijgbaar als RWS-notitie GWAO 90.13120)

Camphuysen, Kees (C.J.)

Perim 127, 1503 GB Zaandam, tel. (075) 313660

Landelijk coördinator van het Nederlands Stookolieslachtoffer-Onderzoek (NSO), thans werkgroep van de Nederlandse Zeevogelgroep, en als zodanig sinds 1977 betrokken bij het onderzoek naar zeevogelstrandingen en hun oorzaken. Project-medewerker en adviseur bij Vogelbescherming (Zeist) en Werkgroep Noordzee (Amsterdam) aangaande zeevogel onderzoek, milieuvervuiling en relaties tussen zeevogels, vis bestanden en visserij. Beheerder van het 'archief Zeezoogdieren', dat tot stand kwam ten tijde van de intensivering van het onderzoek naar zeevogels op open zee. Belangrijke recente publicaties:

Camphuysen C.J. 1989. Beached Bird Surveys in the Netherlands, 1915-1988.

(Techn. Rapport Vogelbescherming nr. 1) Werkgroep Noordzee, Amsterdam.

Camphuysen C.J. 1990. Fish stocks, fisheries and seabirds in the North Sea.

Techn. Rapport Vogelbescherming nr. 5, Vogelbescherming, Zeist.

Dijk, Arend Jan van

Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland (SOVON)

Coördinatie van langlopende inventarisatie van broedvogels in Nederland. Het streven is erop gericht kolonievogels en zeldzame soorten jaarlijks integraal te tellen in het gehele land en schaarse en algemene soorten steekproefgewijs. Beschrijven van numerieke verspreiding en veranderingen daarin.

Eggenhuizen, Ton

Laurierstraat 17, 1314 HL Almere, tel. (03240) 34839

Meerjarig onderzoek naar herkomst van Zilvermeeuwen *Larus argentatus*, door middel van telescoop aflezingen van metalen en PVC-ringen. Voor een groot deel samen met Gerard van Gool. Dit onderzoek wordt/werd tevens in IJmuiden verricht door E. Maassen en J. Vegelin, zodat verschillen in kust-foeragerende en binnenland-foeragerende Zilvermeeuwen onderzocht worden. Onderzoek naar kenmerken naakte delen behelst voornamelijk het aandeel zwart op de snavel van adulte Zilvermeeuwen in relatie met het seizoen, leeftijd en sekse. Tevens worden de verschillende foerageerwijzen van Amsterdamse meeuwen onderzocht. Publicaties:

Eggenhuizen, T., 1988. De Zilvermeeuw in Noord-Holland: -de "Amsterdam-Schoorl-Connection"- . De Graspieper 8: 150-157.

Klaassen, Marcel (M.R.J.)

Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.

Meerjarig ecologisch onderzoek aan sterns in de Waddenzee waarbij gewerkt wordt aan de consequenties voor de sterns van menselijke invloeden op het marine milieu. Het onderzoek richt zich op de Grote Stern *Sterna sandvicensis*, Noordse Stern *S. paradisaea* en Visdief *S. hirundo*, waarbij de laatste twee soorten vooralsnog het meest uitgebreid zijn bestudeerd. Biometrische (conditie) gegevens alsmede de voedselkeuze (zowel kwalitatief als kwantitatief) van adulte sterns worden in verband gebracht met hun individuele broedsucces. Metingen zijn verricht aan de energiehuishouding van kuikens om de consequenties van kwantitatieve verschillen in voedselaanbod te bepalen. Het ligt in de bedoeling om ook voor adulte sterns energiebudgetten op te stellen in relatie tot de diverse "overlevingsstrategieën". Eveneens zullen de effecten van gechloroerde koolwaterstoffen onder de loep worden genomen. Recente publicaties:

Klaassen M.R.J. 1989. Voedselbehoefte van sterns in het Waddengebied. *Limosa* 62: 97-99.

Klaassen M.R.J. *et al.* 1989. Growth and energetics of Arctic Tern chicks (*Sterna paradisaea*). *The Auk* 106: 240-248.

Klaassen M.R.J. *et al.* 1989. Basal metabolic rate and thermal conductance in Arctic Tern chicks and the effect of heat increment of feeding on thermoregulatory expenses. *Ardea* 77 (2): 193-200.

Klaassen M.R.J. *et al.* 1989. Energy partitioning in Arctic Tern chicks (*Sterna paradisaea*) and possible metabolic adaptations in high latitude chicks. In: Claus Bech & Randi Eidsmo Reinertsen (eds.), *Physiology of Cold Adaptation in birds*, p. 339-347. Plenum Press New York and London.

Leopold, Mardik (M.F.)

NIOZ, Texel.

Hoofdonderzoek vormt de voedsel生态学 van de vogels van de Noordzee. Deze wordt bestudeerd door inventarisatie van de avifauna en het zoeken naar samenhang tussen de locaties van vogelconcentraties en de voedselomstandigheden ter plaatse en het bestuderen van maaginhouden van zeevogels. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar verontreiniging van zeevogels met PCB's en het voorkomen van zeezoogdieren in de Noordzee. Onderzoek buiten de Noordzee, met name bij Ierland, Mauretanie en Antarctica vormen zijlijnen van onderzoek. Recente publicaties:

Leopold M.F. 1987. Zeevogels op zee: een onderzoek naar verspreiding en kwaliteitsverschillen van zeevogels binnen een deel van het Nederlandse Continentale Plat. Interne Versl. NIOZ, 1987-2.

Meininger, Peter (P.L.)

Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren, Afdeling Biologie.

Coördinatie broedvogelmonitoring in het Deltagebied. Populatiodynamisch onderzoek aan Zwartkopmeeuwen *Larus melanocephalus* en sterns, w.o. kleur-ring-onderzoek aan Zwartkopmeeuwen en Dwergsterns *Sterna albifrons*, rui van Visdief *S. hirundo* en Dwergsterns. Onderzoek naar de effecten van organische microverontreinigingen op het broedsucces van Visdieven.

Wijs, Rombout de (W.J.R.)

Pimpernelstraat 6, 1314 JL Almere, tel. (03420) 46338

Onderzoek naar de geografische variatie van de Zeekoet *Uria aalge* aan de hand van museumbalgen, in samenwerking met het Instituut voor Taxonomisch Onderzoek, Amsterdam. Gegevens zijn verzameld betreffende biometrie en pigmentatie van 380 broedvogels van de meeste broedgebieden in het Noord-Atlantische gebied. Analyse van de gegevens is gericht op beschrijving en mogelijke ontstaanswijze van de aanwezige variatie.

Onderzoek van enkele jaren om te trachten Stormvogeltjes *Hydrobates pelagicus* en Vale Stormvogeltjes *Oceanodroma leucorhoa* te vangen langs de Nederlandse kust. In Engeland is gebleken dat ook buiten de broedgebieden de onvolwassen dieren zich, door het zeer luid afdraaien van geluidsopnames tijdens de nacht, laten lokken. Het onderzoek is onder meer gericht op het pogen vast te stellen of de aantalsverhouding tussen beide soorten blijkt af te wijken van de overdag verrichte waarnemingen langs de Nederlandse kust. De vangresultaten zijn vooralsnog nihil.

Spaans, Arie (A.L.)

Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem

Meerjarig onderzoek naar (1) factoren die seizoenverloop in broedsucces en andere broedbiologische parameters bepalen (Zilvermeeuw *Larus argentatus*), (2) dispersie (Zilvermeeuw), plaatstrouw, overleving (Zilvermeeuw, Kleine Mantelmeeuw *L. fuscus*) met behulp van individueel gekleurd vogels, (3) voedselconcurrentie tussen Zilver- en Kleine Mantelmeeuw, (4) effecten rapen eieren op gedrag broedvogels (Zilvermeeuw), (5) achtergrond slecht broedsucces Zilvermeeuw op Terschelling. Publicaties:

- Spaans A.L. 1987. Stabilisatie van broedvogelaantallen bij de Zilvermeeuw. *Limosa* 60: 99-100.
- Spaans A.L. *et al.* 1987. Hoe kunnen we de Zilvermeeuw in ons land het beste beheren? *De Levende Natuur* 88: 103-109.
- Spaans A.L. *et al.* 1987. Effects of increased population size in Herring Gulls on breeding success and other parameters. *Studies in Avian Biology* 10: 57-65.
- Spaans A.L. & R. Noordhuis. 1989. Voedselconcurrentie tussen Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen. *In: A.L. Spaans (red.), Wetlands en Watervogels*, p. 35-47. Pudoc, Wageningen.

ONDERZOEK BUITEN NEDERLAND

Camphuysen, Kees (C.J.)

Perim 127, 1503 GB Zaandam, tel. (075) 313660

Onderzoek naar voedsel en fouragegedrag van arctische populaties van de Noordse Stormvogel *Fulmarus glacialis*. Maagonderzoek van gevangen stormvogels door middel van Water-Off-Loading (WOL). Aan de hand van de biometrische gegevens wordt het geslacht bepaald, de broedstatus wordt afgeleid van ruistadia en broedvlekconditie. Onderzoek naar de fourageertechnieken en de duur, de route en het dagritme van de voedselvluchten (West Groenland (1982), Jan Mayen (Groenland Zee, 1983, 1985-87), Spitsbergen (Barents Zee, 1985-90)). Recente publicaties:

Camphuysen C.J. & van Franeker J.A. 1988. Diet of the Fulmar *Fulmarus glacialis* on Bear Island, Jan Mayen and Spitsbergen. *In: Tasker M.L. (ed). Seabird Food and Feeding Ecology. Proc. 3rd Int. Conf. Seabird Group, Cambridge, 12-14 Febr. 1988*, pp 14-15.

Camphuysen C.J. 1989. Diurnal rhythm of the Fulmar *Fulmarus glacialis* in the arctic summer. *Dansk orn. Foren. Tidsskr.* 83: 85-86.

Franeker, Jan Andries van

Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Afd. Estuariene Ecologie, Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel (Tel. 02220-19343, Fax. 02220-19235)

Meerjarig onderzoek naar de ecologie van Antarctische fulmarine stormvogels (Zuidelijke Stormvogel *Fulmarus glacialoides*, Antarctische Stormvogel *Thalassoides antarctica*, Kaapse Duif *Daption capense*, en Sneeuwstormvogel *Pagodroma nivea*), vooral tijdens het broedseizoen. Gegevens zijn verzameld over populatiedynamica, broedbiologie en voedselkeuze. Tevens wordt onderzoek verricht naar

de gehalten aan organochloriden en zware metalen in weefsels, en de aanwezigheid van plastics in magen van Antarctische vogels. Een nieuwere lijn van onderzoek is die naar pelagische verspreiding en dichtheden van Antarctische zeevogels en zehonden in en nabij de ijszone. Recente publicaties:

- Franeker J.A. van 1986. Arctic and antarctic seabird studies: fulmarine petrels. *Circumpolar Journal* 1: 3-12.
- Franeker J.A. van & Montague T. 1987 Recoveries of petrels banded near Casey Station, Wilkes Land, Antarctica, 1984 to 1985. *Corella* 11(2): 37-43.
- Franeker J.A. van & Bell P.J. 1988. Plastic ingestion by petrels breeding in Antarctica. *Mar.Pollut.Bull.*19: 672-674.
- Franeker J.A. van 1989. Ecology of Antarctic Fulmarine Petrels. *Circumpolar Journal* 4 (2/3): 81-85.
- Franeker J.A. van 1989. Seabirds, seals and whales. *In: Hempel I., Schalk P.H. and Smetacek V. (eds). The expedition Antarktis VII/3 (EPOS Leg 2) of RV "POLARSTERN" in 1988/1989. Ber. zur Polarf. 65: 172-179.*
- Franeker J.A. van, Bell P.J. & Montague T.L. 1989. Birds of Ardery and Odbert Islands, Windmill Islands, Antarctica. *Emu* 90: 74-80.

Halewijn, Ruud van

Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen, p.a. Zoologisch Museum, Rijksuniversiteit Utrecht, Plompetorengracht 9, 3512 CA Utrecht

Sinds 1984 wordt jaarlijks veldwerk verricht in een project gericht op de bescherming van vogelbroedplaatsen op een viertal eilandjes voor de kust van Aruba. Het betreft de belangrijkste zeevogelbroedplaats in de Nederlandse Antillen. Er broeden ca. 6000 paren van acht soorten Laridae (één meeuw en 7 sterns), waarbij de Geelsnavelstern *Sterna sandvicensis* (2500-3500 paar) en de Bonte Stern *S. fuscata* (in 7 jaar toegenomen van 400 tot > 3000 paar) domineren. Het veldwerk omvat daadwerkelijke bewaking, inventarisatie en onderzoek naar factoren die de populaties beïnvloeden. Het project omvat ook educatieve aspecten en wordt gerealiseerd onder auspiciën van FANAPA (Aruba), ICBP (Nederlandse sectie) en RIN (Arnhem). Recente publicaties:

- van Halewijn R. 1989. Bescherming van zeevogels op het Lago-rif, Aruba, in 1988. RIN-rapport 89/12.
- van Halewijn R. 1990. Geelsnavelsterns. Vogeljaar 38: 127-133.
- van Halewijn R. *in press*. Case Study: Aruba. *In: J.Burger et al (eds). Seabirds on islands: threats, case studies and action plans. ICBP Technical Publication.*

Hazevoet, Kees (C.J.)

Instituut voor Taxonomische Zoologie, Universiteit van Amsterdam, Postbus 4766, 1009 AT Amsterdam

Instituto Nacional de Investigacao Agraria, C.P. 84, Praia, Republica de Cabo Verde

Het opzetten van een netwerk van nationale parken en beschermde gebieden in de Republica de Cabo Verde (Kaapverdische Eilanden), West Afrika. Het betreft vooral een aantal onbewoonde eilanden met broedkolonies van 5 Procellariformes en 3 Pelecaniformes. Een zesde stormvogelachtige, *Pterodroma (mollis) feae*, broedt alleen op enkele grotere eilanden. Informatie en educatie vormen een belangrijk aspect van het project. Onderzoek wordt gedaan naar ecologie en gedrag en naar de effecten van predatie door mensen en andere geïntroduceerde zoogdieren. De taxonomische positie van *P.(m) feae*, *Calonectris (diomedea) edwardsii* en *Puffinus assimilis/lherminieri boydi* vormen onderwerp van studie. Recente publicaties:

Hazevoet C.J. *in press*. Status and conservation of seabirds in the Cape Verde Islands, West Africa. In: J. Burger *et al.* (eds). Seabirds on islands: threats, case studies and action plans. ICBP Technical Publication.

Korte, Ko (J) de

Arctisch Centrum, Rijksuniversiteit Groningen, Oude Kijk in 't Jatstraat 26, 9712 EK Groningen

Instituut voor Taxonomische Zoologie, Universiteit van Amsterdam, Postbus 4766, 1009 AT, Amsterdam, tel. (020) 5255431

Onderzoek naar de ecologie van jagers Stercorariidae (Kleinste Jager *Stercorarius longicaudus* in Groenland, Grote Jager *Catharacta skua* op North Rona, Schotland, Zuidelijke Jager *C. lonnbergi* op South Georgia en in Antarctica) tijdens het broedseizoen. Onderzoek is gedaan naar de relatie van het broedsucces en de aanwezigheid van Lemmingen en predatoren bij de Kleinste Jager en naar de invloed van predatie op allometrische groei bij alle genoemde soorten (vanaf 1973 tot heden).

Surveys naar broedplaatsen van zeevogels (Pelecaniformes) in Indonesië met het doel om projecten te ontwikkelen ter bescherming van bedreigde soorten (1981 tot heden). Recente publicaties:

Korte J. de 1986. Aspects of breeding success in tundra birds. Studies on Long-tailed Skuas and waders at Scoresby Sund, Northeast Greenland. Ph.D.Thesis, University of Amsterdam. 171 pp.

Korte J. de 1988. Nederlandse South Georgia Expeditie, Zoology. Circumpolar Journal 3: 22-36, 48-53.

- Korte J. de 1988. The impact of fishing communities on the seabird colonies of Indonesia. *Asian Wetland News* 1(2): 13.
- Korte J. de & Wattel J. 1988. Food and breeding succes of the Long-tailed Skua *Stercorarius longicaudus* at Scoresby Sund, Northeast Greenland. *Ardea* 76: 27-41.
- Korte J. de 1989. Threats to Indonesian seabird colonies. *Conserv. Biol.* 3: 336-337.
- Korte J. de *in press*. Status and conservation of Indonesia's seabird colonies. In: Supplement to Status and Conservation of the Worlds Seabirds. ICBP Technical Publication.

Scholten, Carolien (C.J.)

Pastoriepad 7, 9993 TL Westerwijtwerd, tel. (05955) 2271

Vanaf 1983 onderzoek aan Humboldt-pinguins *Spheniscus humboldti* in gevangenschap in het Noorder Dierenpark te Emmen. Het onderzoek betreft de individuele herkenning (ook sexeverschillen), broedbiologie, gedrag, terreingebruik en rui. Gedragsonderzoek aan Humboldt-pinguins in het wild (Peru) is verricht in 1987. Gedragsonderzoek aan Magelhaen-pinguins *S. magellanicus* op de Falkland Eilanden is gepland voor November 1990 - Januari 1991. Publicaties:

- Scholten C.J. 1984. Samenstelling kolonie, broedresultaten en terreingebruik in 1983 bij Humboldt-pinguins in het Noorder Dierenpark te Emmen. Rapport Noorder Dierenpark Emmen
- Scholten C.J. 1984. Humboldt-pinguins, zwart op wit. *Zoo-informatie* 12(2): 9-77 tot 9-92.
- Scholten C.J. 1986. De kolonie Humboldt-pinguins in het Noorder Dierenpark te Emmen van 1983-1986. Rapport Noorder Dierenpark, Emmen.
- Scholten C.J. 1987. Breeding Biology of the Humboldt Penguin (*Spheniscus humboldti*) at Emmen Zoo. *Int. Zoo Yb.* 26: 198-204.
- Scholten C.J. 1989. Individual Recognition of Humboldt Penguins. *Spheniscid Penguin Newsletter* 2(1): 4-8.
- Scholten C.J. 1989. The Timing of Molt in Relation to Age, Sex and Breeding Status in a Group of Captive Humboldt Penguins (*Spheniscus humboldti*) at Emmen Zoo, the Netherlands. *Neth. J. Zool.* 39(3-4): 113-125.
- Scholten C.J. *in press*. Choice of Nest-site and Mate in Humboldt Penguins (*Spheniscus humboldti*). *Spheniscid Penguin Newsletter*.

Summary

This review of recent Dutch seabird research is the result of a questionnaire which was meant to investigate current seabird research. Institutions, organizations and individual researchers were asked to describe their present activities and to list some of their major (recent) publications. The Dutch Seabird Group, which will now be formed, intends to stimulate further research and it will try to keep this list up to date.

Seabirds breeding in the Netherlands, including Eider, gulls and terns, are studied by C. Swennen and P. Duiven (NIOZ), SOVON and the Working group Breeding Seabirds of the Dutch Seabird Group (contact A.J. van Dijk), by A.L. Spaans and M. Klaassen (RIN Arnhem), Cor Berrevoets, Peter Meininger, Hans Schekkerman and Rob Strucker (RWS/DGW). Seawatching, Beached Bird Surveys and Offshore studies of seabirds and marine mammals are coordinated in Working groups of the Dutch Seabird Group (contact J.E. den Ouden, C.J. Camphuysen and M.F. Leopold respectively). Miscellaneous seabird research in the Netherlands includes studies of occurrence of Storm Petrel and Leach's Petrel (W.J.R. de Wijs), feeding ecology of Common Scoter (H. Offringa, NIOZ), Herring Gulls (B. Winters, VWG Wierhaven and T. Eggenhuizen), Black Terns (B. Winters, VWG Wierhaven), geographical variation of Guillemot (W.J.R. de Wijs), and of captive penguins (C.J. Scholten). Seabird research outside the Netherlands includes studies of the ecology of Fulmarine petrels in the Antarctic (J.A. van Franeker, RIN), Long-tailed Skuas (Greenland), Great Skuas (North Rona) and Antarctic Skuas (South Georgia, Antarctic; J. de Korte), dietary studies of arctic Fulmar populations (Jan Mayen, Svalbard; C.J. Camphuysen), and population studies of Indonesian seabirds (J. de Korte), Caribbean seabirds (R. van Halewijn), and seabirds on the Cape Verde islands (C.J. Hazevoet).

Henk (H.J.M.) Baptist, Nederlandse Zeevogelgroep, Brugweg 6, 4756 SM Kruisland